

Oponentský posudok

habilitačnej práce

s názvom

IDENTITA ARCHITEKTÚRY PRIEMYSLU

Autorka práce: Ing. arch. Ľubica Ilkovičová, PhD.

Slovenská technická univerzita v Bratislave, Fakulta architektúry,

Odbor: **5.1.1 Architektúra a urbanizmus**

Úvod

Oponentský posudok som vypracoval na základe ustanovenia oponentom dekanou Fakulty architektúry STU v Bratislave doc. Ing. arch. Ľubice Vítkovej, PhD. zo dňa 25.1.2013.

Predložená habilitačná práca je logicky rozčlenená do 7 kapitol s celkovým rozsahom 81 strán. Má teoretický charakter, s výsledkami využiteľnými pre prax a rozvoj vednej oblasti s dôrazom na vzdelávanie.

Základným cieľom habilitačnej práce bola analýza významu pojmu identita definovanie práce s týmto pojmom pri tvorbe priemyselných budov a areálov.

Analýza habilitačnej práce podľa kapitol

Úvodná časť je venovaná definovaniu významu spojenia priemyslu s identitou Identita typologickej formy. Identita definovaná majiteľom a architektom, identita definovaná marketingovými nástrojmi. To všetko sú vhodne hľadané úvodné interpretácie spojenia týchto dvoch slov. V druhej časti úvodnej kapitoly ponor do súčasnej finančnej krízy s víziou mierne sa zlepšujúceho makro ekonomického vývoja je v tejto okrajovej interpretácie v texte nepotrebným prídavkom. Ak by autorka sa v kontexte krízy zamyslela nad zmenou vyplývajúcou s krízou konzumnej spoločnosti vo vzťahu k hľadaniu identity pre toto obdobie, túto odbočku by som vrelo prijal.

V 1. kapitole sa autorka venuje všeobecnému výkladu významu pojmu identita. Pôvodne očakávaný hlbší ponor do definovania individuálnej personálnej identity však pravdepodobne by odvedol pozornosť ďalšieho textu od podstaty spojenia s priemyslom. Definovanie globálnej informačnej siete ako nepriateľa

identity je však trochu povrchné. Frekventovaná globalizácia má likvidačné účinky na rozvoj identity len pri pozorovateľskom vnímaní. Som zástancom interpretácie, že vyvoláva potrebu permanentného definovania si vlastnej identity a to nie len v personálnom výklade. Práve „Halíkovi ľudia rozdelení na zotrúvajúcích a hľadajúcich“ v kontexte krízy konzumu a identifikovania sa s materiálnym svetom, definujú aktuálnosť potreby hľadania výkladu identity pre začiatok 21. storočia.

V tomto kontexte plne súhlasím so záverom definujúcim priamo existenčný význam potreby zachovania identity. Ak slovo frekventovaná nahradím pojmom frekvenčne sa šíriaca globalizácia nachádzam miesto pre frekvenčný súzvuk globalizácie a identity.

V 2. Kapitole sa autorka zaoberá architektúrou výroby a jej identitou. V krátkom exkurze do minulosti správne definuje vznik vizuality industriálu 18. a 19. storočia, príčinné súvislosti vzťahu ziskuchtivej buržoázie s využívanými robotníkmi je však trochu mimo kontextu architektonicko-urbanistického výskumu. Priemyselná architektúra na pozadí života vo vtedajšej dobe bola v mnohých prípadoch začiatkom štartu životných a pracovných štandardov dnes používaných. Hodnota týchto budov a komplexov je často dnes v kontexte svojej doby vyššie hodnotená ako adekvátne porovnanie v súčasnosti.

V ďalšej časti kapitoly sa autorka dotýka vplyvu meniacich sa výrobných technológií na industriálnu architektúru, na sformovanie sa funkcionalizmu. Vzťah rozvoja nových výrobných technológií výstavby na architektúru, vzťah dynamicky sa rozvíjajúcich výrobných technológií na prevádzku priemyselných budov a komplexov je správne ale krátko spracovaná. Identita v období socializmu je dnes už samostatnou časťou vedeckého výskumu, autorka ju správne zaradila do kapitoly ale chýba jej osadenie v časopriestore s paralelne bežiacou nesocialistickou identitou.

Podkapitola Priekopníci a stálice priemyselnej identity vytvára predel medzi textami o histórii a súčasnosti. Je správne v celkovom kontexte obsahu habilitačnej práce vytvoriť túto časť, ktorá by si snád vyžiadala aj samostatnú kapitolu, vzhľadom na obrovské množstvo pozitívnych príkladov, ktoré zásadne ovplyvnili rozvoj architektúry a identitu celých miest.

Záverečná podkapitola 2. Kapitoly je napísaná ako definícia dneška s predzvesťou ďalšieho obsahu knihy. V porovnávacích tabuľkách rozdielov medzi minulosťou a súčasnosťou je naznačené súčasné hľadanie. Pojmy uzavretosť architektúry, okraj záujmu, kompozícia otrok technológie, ťažkopádne riešenia dominancia ekonomie však v žiadnom prípade sa nemôžu spájať so termínom minulosť architektúry priemyslu, možno s optimistickým termínom doznievajúca súčasnosť alebo proste súčasný priemyselný mainstream.

3. kapitola – dedičné znaky architektúry výroby pracuje s dobre zostavenom obsahom pod inšpiratívnym názvom. Sformovanie znakov a možnosť ich dedenia je jedným z najvýznamnejších atribútov kreatívnej tvorby penetrujúcej celé spektrum ľudských aktivít. Schopnosť dnešného kreatívneho dedenia vzťahu technológie, konštrukcie, situovania je počiatkom úspešného kreovania nových priemyselných výziev. Škoda, že pojmy situovanie stavby, dispozícia, koncept a výraz nenašli integrujúci spoločný názov alebo potom väčšiu samostatnosť spojenú s vlastnou podkapitolou. Cesta od technológie po výraz sa v kontexte priemyselnej architektúry nejaví ako račím cúvaním.

4. kapitola Moderné pojmy manažmentu výroby a architektúra pracuje hľadaním odkazov fetišu manažmentu v konzumnej spoločnosti na architektúru priemyslu. V spoločnosti pojmov ako benchmarking, goodwill, public relations,

corporate identity autorka pre mňa veľmi objavne definuje priame prepojenie princípov filantropie a zodpovednej tvorby. Filantropia ako filozofia tvorby umožňuje nový prístup k zdrojom, krajine, k človeku aj keď sa zdajú akokoľvek anonymnými. Za filantropiou sa skrýva rozum a pocit, ktoré pokladám za výrazne dôležitejšie ako grafy poradenských agentúr. Práca so skupinovo zadanou korporátnou identitou ako pláštikom pre rozhodovanie môže vytvárať opačný proces odcudzenia sa prostrediu. Značka sa pohybuje po veľmi tenkom ľade medzi formovaním a deformovaním, čo v prípade urbanizmu a architektúry je z hľadiska ich periódy životnosti nebezpečný pohyb. Podkapitola definujúca prvky súčasnej identity je napísaná koncepčne. Dnešný svet interpretovaný cez vizualitu má logické pokračovanie v identite priemyselnej architektúry. Podkapitoly Branding a vizuálna identita vrcholia v citáte A. Bakinda: Cieľom vytvorenia identity značky nie je len súvislosť na povrchu ale súrodosť vo vnútri. Potreba integrity súrodosti vo vnútri konkrétnej krajiny, konkrétneho objektu, konkrétneho zákutia je ťažiskovým odkazom pre architektúru. A práve tento moment je základom pre výchovu architektov a urbanistov.

V 5. kapitole Od architektúry pohybu a premien k architektúre zážitkov rozoberá súčasné trendy v priemyselnej architektúre z pohľadu zamestnanca a návštevníka. Prostredie v ktorom je radosť pracovať a heslo navštívte nás, ukážeme ako vzniká náš výrobok sa s heslom transparentnosti čoraz výraznejšie objavujú v stratégii podnikov – pri budovaní identity.

V kapitole Výraz firmy interpretuje úlohu architekta, úlohu značky a materiálový výraz. Zaujímavo v texte pôsobí citát dvojice Jacquesa Herzoga a Pierre de Meurona – Budova je iba budova. Nie je možné ju čítať ako knihu, nemá názov a menovku, ako obraz v galérii. V tomto zmysle, architektúra je maximálne antireprezentačná. Jednoducho ju treba zažiť. Tento citát je zhrnutím obsahu kapitoly.

V 6. Kapitole Architektúra priemyslu z hľadiska developerov sa dotýka dnes značne rozšíreného fenoménu – budovanie priemyselných parkov bez dopredu známeho užívateľa. V tejto sfére vznikajúci prebytok plôch na trhu núti investorov pozeráť aj na urbanistickú a architektonickú kvalitu. Areály, ktoré prechádzajú z rúk do rúk s neustále sa sťahujúcou priemyselnou produkciou, si vyžadujú univerzalitu a variantnosť. V samostatnej podkapitole sa venuje vplyvu komerčnosti na identitu architektúry výroby. Jej analýza vyúsťuje do grafického znázornenia vzťahu. Snaha autorky o vytváranie grafov pre vizualitu vzťahov pojmov je prínosom práce, v niektorých prípadoch však majú slabšiu čitateľnosť vizuálnej skratky.

V 7. Kapitole sa venuje príkladom z praxe. Na kapitole je vidieť, že je zložité na tak malom priestore pomenovať mnohé pozitívne realizácie. Súčasný architektonický názor na priemyselnú architektúru má mnohé globálne črty a pozitívne prípady môžeme nájsť takmer vo všetkých krajinách sveta. Príkladom je aj Slovensko, kde v posledných rokoch v rámci architektonických cien boli ocenené viaceré objekty, ktoré nesú mnohé z čŕt, ktoré autorka hľadá pri definovaní súčasnej identity architektúry priemyslu.

V závere zopakuje to, čo vyplynulo z predchádzajúcich kapitol a podčiarkuje niektoré slová: dobrý dojem, permanentné zlepšovanie, filantropický prístup, motivácia a napredovanie firmy. V tomto zoskupení je ukryté východisko, ktoré autorka definuje. Práca mi nepriamo naznačila však, že spojenie len s marketingovými sloganmi pre architektúru nie je prioritné. Tento záver som si urobil, dočítajúc habilitačnú prácu a otočiac hlavu z okna. V tom momente sa za oknom vlaku z Košíc do Bratislavy objavil areál automobilky KIA MOTORS. Vynoril

sa ako príznak, ktorý svojou neutralitou, disciplínou stojaci v tieni torz 5 vysoko kmenných borovic naznačil, že jeho najvyšším pozitívom je že neprezentuje identitu značky ale pocitovo dáva vedieť, že ako sa tu objavil, tak rýchlo by mohol časom zmiznúť a krajina by sa dostala do obrazu ako je o 15 vlakových sekúnd opäť za oknom. Koolhaasovská Veľkosť zakotvila na Považí. Vonku je sivo a aj areál bol sivý, aký by mal byť ak je vonku pekne. Asi by mal byť pekný. Proste taký, aby vždy splynul s pozadím, aby tu aj bol a nebol, pretože krajina tieto stavby nepotrebuje ale ak sú neagresívne, tak s nimi vie dočasne koexistovať. Po minútovej vlakovej krajine mi to potvrdilo predmestie Žiliny, plné do architektúry transformovanej nepodarenej firemnej identity.

Ťažisko práce a vlastný prínos sú rozložené v celej habilitačnej práci v štruktúre, ako má vyzeráť proces výučby. Záverečná kapitola obsahuje veľmi stručné zhrnutie poznatkov a odporúčaní pre ďalší rozvoj skúmanej problematiky a ich aplikáciu v spoločenskej praxi. Zoznam citovanej literatúry – 63 prameňov demonštruje pomerne presvedčivo hĺbku a rozsah prístupu autorky k predmetnej oblasti, je ocenením že medzi citovanou literatúrou som našiel aj 4 práce autorky súvisiace s danou problematikou.

Aktuálnosť zvolenej témy

Problematika priemyselných areálov je predmetom sústredeného výskumu predovšetkým v poslednom desaťročí. Väčšinou je to spojené so snahou o zachovanie hmotného kultúrneho dedičstva. Spisba, ktorá by prepájala architektúru s marketingom firiem cez identitu je ojedinelá a môže byť podkladom pre ďalšie rozpracovanie. Existuje dostatok historických príkladov pre podrobnejšiu analýzu a možnosť exaktnejšieho definovania výstupov pre typologické výskumy.

Na základe uvedených skutočností považujem danú tému za aktuálnu a odráža súčasné myslenie na rozmedzí architektúry ako priateľa marketingu.

Cieľ habilitačnej práce, metódy jej spracovania a dosiahnuté výsledky

Cieľom habilitačnej práce bolo podať analýzu nástrojov, s ktorými priemyselná architektúra pracovala v minulosti a ktoré má dnes ako východiská. V tejto oblasti je azda najradikálnejšia zmena východísk zo všetkých typologických druhov.

stykov, detailov spojov a prípojov charakteristických typov membránových konštrukcií vytvorených z technických textílií. Na tomto mieste je potrebné vyzdvihnúť, že sa jedná o prvú prácu s orientáciou na uvedenú problematiku u nás. Metodicky je práca založená predovšetkým na domácich /českých a slovenských/ prameňoch, čo znižuje komplexitu jej výpovede.

Ciele práce vzhľadom k ich stanovenému rozsahu boli splnené.

Práca sumarizuje poznatky z oblasti tvorby priemyselných komplexov a obsahuje odporúčania pre praktický návrh. Je zároveň zdrojom pre ďalší výskum v tejto dnes dynamickej oblasti.

Habilitačná práca akceleruje diskusiu v oblasti tvorby priemyselných stavieb, ktoré na Slovensku v takejto podobe zatiaľ absentuje. Príklady ocenenej zrealizovanej priemyselnej architektúry a hodnotné priemyselné dedičstvo sú dobrou platformou pre vkročenie do marketingových školiacich textov. Spôsoby a platformy práce

s vizualitou značky by mohli výrazne pomôcť v neznečisťovaní miest a krajiny marketingovým umením.

Habilitačná práca ukazuje na výsledky a skúsenosti vedecko-pedagogického pôsobenia autorky.

Pripomienky k práci, námety a otázky pre autorku

- metodika a ciele spracovania habilitačnej práce by mohli byť uvedené na jej začiatku.
- uvedenie rozsiahlych textov pod čiarou je máťúce, pretože je ťažko identifikovať či sú to citácie / chýba presné uvedenie zdroja/ alebo autorka volne dopovedáva hlavný text. Práca s citáciami musí byť v habilitačnej práci dôsledná.

Otázky do diskusie:

- je poradie v ovplyvňovaní architektonického jazyka a foriem od vplyvu majiteľa, cez osobnosť dizajnéra, cez komisiou strážené manifesty-manuály, vplyvy výstav až po dnešné korporátne prepájanie dizajnu a identity historickou vývojovou líniou, tak ako to uvádza autorka v citácii Jonsa Massedata, alebo sú jednotlivé nástroje len výsledkom spôsobu riadenia firmy?
- ako je možné pracovať so zážitkovou architektúrou v priemyselných parkoch?
- ako je prepojitelný zážitok zamestnanca, zákazníka, návštevníka na exkurzii a suseda?

Záver

Habilitačná práca spĺňa požiadavky § 1 Vyhlášky MŠ SR o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov alebo umelecko-pedagogických titulov docent a profesor Zbierky zákonov č. 6/2005.

Odporúčam prácu prijať k obhajobe a po jej úspešnom zvládnutí udeliť Ing. arch. Ľubici Ilkovičovej, PhD. vedecko-pedagogický titul

„docent“

v odbore 5.1.1 Architektúra a urbanizmus.

Košice, 12.03.2013

doc. Ing. arch. Juraj Koban